

Imaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
poštovanjem na dom
za celo leto K 5.—
za pol leta „ 2.00
za štiri leta „ 1.30

Narečnina se pošilja
upravnilstvu v tiskaral
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Dobrotniki katol. tiskovnega društva do-
živajo list brez po-
sobne narečnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pesemami listi dobé
se v tiskaral in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 A.

Rekeplal se na vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vztice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 10 h,
trikrat 24 h.

Štev. 51.

V Mariboru, dne 22. decembra 1898.

Tečaj XXXII.

Naš list v državnem zboru.

(Po stenogr. zapisniku.)

Gospod poslanec J. Žičkar in tovariši so stavili v zadnji državnozborni seji sledeče vprašanje do pravosodnega ministra:

Dne 6. decembra t. l. se je vršila pred porotniki c. kr. okrožne sodnje v Mariboru proti uredniku časnika «Slovenski Gospodar,» gospodu Boštjanu Ferku, obravnava v tiskovnih zadevah. Prezreti hočemo stvarno stran obravnave, a omeniti nam je, da so se prikazali pri tej obravnavi pojavi, ki bijejo v obraz vsaki nepristranosti. List «Slov. Gospodar» je govoril o teh pojavih v številki 50. Glasilo se je:

(«Gospod Morocutti, odgovorite nam!) Naš urednik je bil tožen na razžaljenje časti zaradi dopisa iz Črešnjevca v št. 14 in zaradi majhne notice iz Radgone v št. 17 letošnjega leta. V torek dne 6. dec. je bila v tej zadevi porotniška obravnava pri tukajšnjem okrožnem sodišču. Izid je sicer za nas, razven v zadevi proti Valjavcu, nepovoljen, a vsled različnih pogrškov, ki so se po našem pravnem prepričanju prigodili pri obravnavi, vložili smo ugovor, da se sodba razveljavi in se še enkrat vrši obravnava. Toda o tem nočemo govoriti v listu, ker bi bili zaplenjeni, o tem bomo govorili na pristojnem mestu. Tukaj hočemo le postaviti nekoliko vprašanj do predsednika pri naši obravnavi, gsp. Morocuttija. Naše tožitelje je zagovarjal dr. E. Glantschnigg. V svojem govoru je rabil tudi psovko «Pfaffenknecht.» Gospod Morocutti, ali niste slišali te psovke? Zakaj niste dali Glantschniggu

ukora? Med govorom Glantschniggovim so nemški poslušalci glasno izražali svoje soglasje, med slovenskim govorom našega odvetnika, dr. Pipuša, pa so istotako glasno izražali svoje nesoglasje. To je nedovoljeno uplivanje na porotnike! Gospod Morocutti je poslušalce le enkrat pokaral. Gospod Morocutti, ali niste slišali večkratnega glasnega nemira? Zakaj niste dali poslušalstvu ukora? Ali ni bilo to uplivanje na porotnike? Če nam Morocutti ne bo odgovoril, iskali bomo odgovora na višjem mestu.

(«Naše okrožno sodišče in slovenščina.») Pri zadnji obravnavi dne 6. decembra pred mariborskim okrožnim sodiščem smo izvedeli marsikatero zanimivost. Gospod Morocutti, ki je predsedoval obravnavi glede našega lista, je v pisavi (konceptu) slovenščine popolnoma nezmožen, a v govorjenju mu gre tudi jako trda. Evo dokaza! Gospod Morocutti niti ni dobro vedel kaj se pravi «Zeitung» po slovenskem. Proti jedri prič je imenoval časnik «pismo,» na kar ga je seveda pričal jako začudeno gledala. In prosimo, to se zgodi v procesu proti časniku, kjer bi se vendar morala beseda «časnik» poznati! Nemški časniki potemtakem lahko pišejo, da naši kmetje ne poznajo pismene slovenščine. Seveda take slovenščine ne poznajo, kjer bi se na pr. imenoval časnik «pismo.» Zraven Morocuttija sta še sedela kot sodnika našega lista gospoda Liebisch in Wokaun. O teh dveh gospodih je javno znano po celem mestu, da znata najslabše slovenski pri našem sodišču. Vsa čast pred pravicoljubnostjo teh gospodov, a brezdvomno je, da ti gospodje

niso sposobni za sodnike, kadar se gre za razžaljenje časti v slovenskem jeziku. Kajti ravno v teh slučajih je potrebno temeljito znanje jezika. Temeljitega znanja slovenščine pa pri mariborskih sodnijskih uradnikih — z dvema izjemama — splošno primanjkuje. Mi bomo v jedni prihodnji številki razglasili jezikovno sposobnost mariborskih uradnikov v slovenščini. Že danes lahko rečemo svojim čitateljem, posebno pa našim poslancem, da bo ta razglas velezanimiv.

(«Slovenščina in mariborski porotniki.») Zanimive podatke smo izvedeli o porotnikih, ki so sodili v zadevi našega lista. Jeden porotnik niti besedice ne razume slovenski. Dne 5. decembra so mu morali tolmačiti izjave slovenskih prič, pri naši obravnavi tega ni zahteval. Samo jeden porotnik je bil Slooeneec po mišljenju in rodu. Vsi drugi porotniki so bili, ali Nemci ali pa nemškega mišljenja. Več porotnikov je bilo od našega lista že napadenih zaradi našemu nepravemu nasprotnega mišljenja in ravnanja.

List pa je bil vsled teh opomb zaplenjen. Priredila se je takoj druga izdaja s popolnoma stvarno in nedolžno opombo o konfiskaciji. Opomba se je glasila:

«Prva izdaja današnje številke je bila zaplenjena in sicer v prvem članku na drugi strani cel odstavek. Na šesti strani pa kar tri notice in sicer: «Gospod Morocutti odgovorite nam?» «Naše okrožno sodišče in slovenščina,» in «Slovenščina in mariborski porotniki.» — Priredili smo takoj drugo izdanje. Letošnje leto smo bili že trikrat zaplenjeni in enkrat obsojeni na sedem me-

Listek.

Boji in krone.

(Povest. Prevel Anton Jerovšek.)
(Dalje.)

Medtem ko sta sivolasi Filin in mladi Lu sedela v zeleni utici, je zapustil stari jetničar zapadni stolp. Na svoje mesto pa je postavil najstarejšega in najbolj zanesljivega hlapca, ter mu strogo zabičil, da naj skrbno čuva, posebno pa, da naj nikogar ne pusti h kristijanom. Starec si je proti svoji navadi zavezal okoli glave lepo oprano rutico in se oblekel v boljše, temno obleko, tako da ga nek znanec, ki ga na potu sreča, ogovori: «Minge! danes pa si nališpan kakor ženin! Komaj sem te spoznal. Kam pa tako naglo? K cesarju? Najbrž te je za tvoje zasjuge povzdignil za pravosodnega ministra ali mandarina!»

A Minge se ne da zadrževati. Mrmraje se loči od nagajivega znanca in godrnja sam pri sebi:

«Pravosodni mandarin! Jaz si hočem še lepše plačilo izgovoriti. Jaz bolj čislam denarni cvenk, kakor vse časti in visoke službe. Tokrat moram dobiti precej denarja. Pred vsem še hočem nekaj piti, da bodem

bolj srčen in da me ti trije visoki gospodje ne uženejo v kozji rog.»

S temi mislimi gre v gostilno in si da prnesti malo kupico žganja, katero si da še dvakrat napolniti. Nato pazljivo potegne iz mošnje tri sapeke in je da gostilničarju. Gostilničar mu hoče siloma dati še jedno kupico, a starec pravi:

«Čez eno uro najbrž. Imam še pred seboj kočljivo pot, zato moram biti popolnoma trezen. Pozneje pa še lahko pijem eno kupico na zdravje tistih treh gospodov, ki jih hočem obiskati.»

«Bog ti torej daj srečo,» še kliče krčmar za njim. Minge naglo zgine po cesti proti stanovanju vojnega ministra. «Jaz hočem bika zgrabiti za rogove,» pravi sam pri sebi. «Če le dobim enkrat od tega gospoda denar, druga dva sledita sama od sebe. In če imam enkrat denar od vseh treh v žepu, potem si še bodem premislil, ali naj stvar naznam cesarju, ali pa naj stopim na stran ujetega princa in si od njega izprosim glavno plačilo.» Medtem je postala noč.

Ko se starec približa ministrovu palači, gre vedno bolj počasi, dokler konečno nekaj časa ne postoji.

«Menda sem vse dobro premislil,» mrmra sam pri sebi. «Da bi rabil silo proti meni, tega si ne bode upal. Ljudje me vidijo, da

grem k njemu. Ako bi me torej umoril, bi se to takoj zvedelo in moral bi se zagovarjati. S tem pa bi postal sumnjiv, kar bi močno oviralo dogovorjen načrt. Zapreti me in me pred sodnike postaviti, si še manj upa. Vendar pa se mi stvar še ne zdi popolnoma varna. Ako Tuan kaj izpove, potem me gotovo obesijo kot sokrivca. Tuana bi bil moral takoj zadaviti in v reko vreči. Nihče bi se ne bil brigal zanj. Ali bi ne bilo bolje, da se vrnem in Tuana poprej zadavim? Pa saj se ne mudi tako; zdaj tako ne more nič povedati, jutri zjutraj pa ali bolje danes zvečer mu hočem za večno zavezati jezik.»

S tem hudobnim sklepom se nekoliko osrči in prestopi prag mandarinove palače. V prednji sobi najde služabnike, orožnike in razne uradnike. Predrzo stopi pred te ljudi in zahteva, da ga takoj pustijo k mandarinu, s katerim se ima v važnih rečeh pogovoriti. «Mandarin me dobro pozna, jaz sem jetničar zapadnega stolpa.»

«Zapadnega stolpa, kjer je zaprt princ Dikdik? Se mu je mar kaj hudega pripetilo?»

«Moje poročilo je le za mandarina,» reče starec ponosno.

Služabniki ga torej takoj naznanijo in v malo trenutkih je stal Minge pred man-

secev ječe. Noben slovenski list nima tako težkega stališča kakor mi.

Tudi druga izdaja bila je zaplenjena zaradi te opombe.

Ker c. kr. uradom v Mariboru ugaja, da z drakonično strogostjo postopajo proti listom, ki zagovarjajo slovenske težnje, a da so nasproti nemško-radikalnim listom skrajno popustljivi, usojajo si podpisani vprašati Njegovo Prezvzišenost, gosp. pravosodnega ministra:

«Je Njegovi Prezvzišenosti znano neopravičeno zaplenjevanje slovenskih časnikov v Mariboru, posebno dvakratno zaplenjenje 50 št. «Slov. Gosp.» in kako jih more opravičiti?»

Je Njegova Prezvzišenost pripravljena, da ukaže nepristranski in strogo preiskati vse obdolžitve, ki so zadržane v zgoraj navedenih zaplenjenih opombah proti sodnikom in porotnikom c. kr. okrožne sodnije v Mariboru?

Je voljan, zopet zabičati nemškim sodnikom po slovenskih krajih, posebno v Mariboru, da postopajo z največjo nepristranostjo?»

Dunaj, dne 20. decembra 1898.

J. Žičkar, Robič, dr. Gregorec, Pfeifer, Biankini, Perič, dr. Bulat, Zore, dr. Žitnik, Vencajz, Spinčič, dr. Krek, dr. Laginja, dr. Stojan, Povše, Pogačnik, Barwinsky, Kušar, dr. Gregorič, Einspieler, grof Coronini, Vukovič, Wachnianyn, dr. Ferjančič.

Slovenska sadjarska in vinarska šola.

Čeprav se štajarski Slovenci pečajo skoro izključno le s poljedelstvom, sadjarstvom in vinarstvom, vendar nimajo nobene strokovne šole, v kateri bi se lahko temeljiteje izgojevali za svoje vsakdanje opravilo. Krivo je na tem neizprosno sorodstvo Nemcev do Slovencev. Nemci ne črtijo samo jezika Slovencev, ampak vse, kar je s slovenskim življenjem v katerikoli zvezi. Nemci ne privoščijo Slovincem tudi gospodarskega napredka, ker Slovence hočejo prej ko slej ugonobiti. Seveda moramo priznati, da se nahajajo tudi pošteni ljudje med Nemci, a ti nimajo vajeti v rokah in nam torej ne morejo koristiti, ne morejo blagodejno uplivati na razvoj nemškega in slovenskega naroda na Štajarskem.

Da bi Slovincem nasprotni Nemci pred javnostjo nekoliko prikriji svoja sovražna prizadevanja, pustili so, da se ustanovi tudi na

slovenskem Štajarju jedna sadjarska in vinarska šola. To se je uresničilo z ustanovitvijo take šole v Mariboru. Da pa bi se v istini Slovenci vendar le ne mogli udeleževati dobrot te šole, upeljal se je na njej kot učni jezik nemški jezik. S tem se je doseglo, da je sadjarska in vinarska šola v Mariboru za Slovence brez pomena.

Slovenski kmet, ako hoče svojega fanta spraviti v mariborsko strokovno šolo, mora ga najprej dati kam v mesto, da se mu fant nauči nemški. Jedno ali največkrat dve leti je fant proč od domačega ognjišča, brez vsake zveze z gospodarstvenimi prizadevanji svojih roditeljev. To gotovo ni dobrodejno za bodočega kmeta. Te dve leti pomenita za slovenskega kmeta pa tudi veliko gmotno škodo, kajti fant mora v mestu živeti in za življenje potrebuje denar. Nemškemu kmetu tega ni treba storiti, kajti njegov fant lahko pojde od domače hiše kar v strokovno šolo. In recimo, da se naš kmet res žrtvuje ter da fantu vbiti v glavo neizogibno nemščino, ali je sedaj naš fant že tako sposoben za strokovno šolo kakor nemški? Nikakor ne! V šoli se je naš fant učil nemški računati, pisati, čitati, a izrazi za gospodarstvene potrebe se mu niso podajali, ker ni bilo za-to priložnosti. Da je temu res tako, lahko potrdijo gospodje, ki niso hodili v nemške šole po jedno, dve leti, ampak po osem, deset let. Ko torej pride naš fant v nemško strokovno šolo, še vedno nima dovolj jezikovnega znanja za prospanje v svoji stroki. Pouk mu torej ne bo toliko hasnil, kakor če bi se vršil v njegovem slovenskem jeziku. In po dovršeni strokovni šoli, kaj naj stori slovenski fant s svojimi nemškimi izrazi med slovenskim ljudstvom? Svoje pridobljene znanosti ne bo mogel v polni meri uporabljati med rojaki.

Jasno je razvidno iz tega, da nemške vinarske in sadjarske šole za Slovence niso primerne. Kakor se za nemške fante ne ustanavljajo slovenske strokovne šole, tako se ne smejo tudi za slovenske fante ustanovljati nemške. To pravi nam že priprosta pamet, katere pa žal, tako rado primanjkuje Nemcem. Za Slovence se mora ustanoviti slovenska sadjarska in vinarska šola, le ta jim more prinašati zaželjeno korist.

Zato pa, Slovenci, zahtevajte po svojih shodih neumorno, da se sadjarska in vinarska šola v Mariboru posloveni. Le tako more postati ta šola dobrodejnega in uplivnega pomena na Spodnjem Štajarskem. Sadjarska in vinarska šola v Mariboru se naj posloveni,

to naj bo odslej naša jednoglasna in odločna zahteva, dokler se nam ne uresniči. Rojaki, na delo!

Državni zbor.

Na Dunaju, 15. decembra.

Železnice.

51 milijonov goldinarjev bo država izdala za nove železnice, ki se bodo zidale po raznih kronovinah našega cesarstva. Od te velike svote pride na Dalmacijo 12 milijonov goldinarjev. V seji 14. decembra, ki je trajala od 7. ure zvečer do 3. ure zjutraj (v sredo), se je končala ta razprava. Dalmatinski Hrvati, potem Poljaki so s to postavo posebno zadovoljni. Čudili smo se, kako je dalmatinski Srb dr. Banjak pri tej obravnavi o železnicah mogel govoriti o pastirskem listu, ki ga je razposlal carigrajski patrijarh pravoslavnim škofom v Bosni in Hercegovini, potem o naporu katoliških škofov, ki skušajo pravoslavne (staroverce) zjediniti s katoliško cerkvijo.

V četrtek 15. decembra se je seja začela se le ob pol 2 popoldne. Začetek je bil tako buren, da smo mislili, ka se obravnava sploh ne bo mogla pravilno začeti. Wolf in njegovi tovariši so kričali nad pravosodnim ministrom, ker je bila zasežena številka njegovega lista »Ostd. Rundschau«. V konfisciranem članku grozi Wolf, da bo krogla zadela v prsi vsacega, ki se predrzne, ustavljati se nemškim terjatvam. Wolfu so priskočili na pomoč osobito socijalni demokrati in krščanski socijalisti.

V tej seji se je poslanec Girstmayer kaj hudo vrezal. Vprašal je predsednika zbornice, kako da se ni danes (četrtek, 15. dec.) sestavil poljedelski odsek, kakor je bilo to odločeno. Namesto 48 se je sešlo le 6 poslancev k seji. Predsednik izjavlja, da je z ozirom na zadnjo dolgo sejo (do 3. ure zjutraj) ob koncu seje naznanil, da se poljedelski odsek ne bo danes ob 10. uri sešel. Gospoda Girstmayerja — pravi predsednik — ni bilo v seji, ko sem to povedal. — Drugi poslanci so trdili, da je Girstmayer takrat spal, ko je odpovedal predsednik sejo poljedelskega odseka. V isti seji je poročevalec za postavo o izboljšani plač za državne uslužbenke dr. Peatak čudno osmešil poslanca dr. Pommerja; ravno tako tudi pustolovca Stojalovskega.

Na Dunaju, 20. decembra.

V današnji seji — 20. decembra — se je dokončala obravnava zastran omemjenih plač za državne uslužbenke. Govorilo je mnogo

darinom. Mandarin ga jezno in žugaje pogleduje, tako da je starec skoraj zgubil ves pogum. Pa plačilo, katero je gotovo pričakoval, ga je navduševalo. Po običajnem pozdravu stopi torej predrzno k mizi in reče z mirnim glasom: «Kaj se je snoči obravnavalo s princem Dikdikom, mi je znano. Prav za prav bi bil stvar moral takoj Hijephovi naznaniti. Ako bi bil to storil, ali ako še storim, potem ne stavim krajcarja, da vam gre za glavo. Pa jaz sem dober človek in Vas imam rad, tudi bi rajši imel Dikdika za cesarja, ki iz dna srca sovraži proklete kristijane in Francoze. Zato sem prišel vprašati, koliko mi daste, ako sem do prihodnje polne lune tiho.»

Mandarin ga debelo gleda in obledi. Pa kmalu se zopet zave, zgrabi bodalo in reče: «Ničvrednež, smrt ti bodi plačilo!»

Minge pa odgovori: »Poslušajte poprej in potem me še le usmrтите. Jaz sem si mislil, da me bode tako sprejeli, zato sem se na vsak način zavaroval. Ako ne pridem v dveh urah domov, mora moja žena takoj zanesti neko zapečateno pismo k prvemu ministru, in moja smrt bo natanko potrdila vsebino pisma. Tega vam pač ni treba natančneje pojasnjevati.»

Mandarin odloži bodalo in reče posiljenim nasmehom:

«Ti si zvit mož, zato bode dobro, ako te pridobimo na svojo stran. Koliko hočeš za to imeti?»

«2000 kvanov.»

«2000 kvanov! In eden kvan ima 600 sapek, to je milijon in dvestotisoč sapek! Ali si nor?»

«Jaz bi bil sicer storil tudi za tisoč kvanov. Pa ker ste segli po bodalo, sem sprevidel, da sem celó življenje postavil v nevarnost.»

«In kdo mi je porok, da nas ne izdaš?»

«Moja korist: 1000 kvanov mi takoj izplačate, 1000 pa potem, ko se vam posreči zarota. Ali mislite, da bi mi cesar več dal, ako bi vas njemu naznanil? Ako bi bil dobil 100 kvanov, bi bilo že veliko.»

Mandarin premišluje nekaj časa, potem reče: «Dobro. Ti dobiš denar. Pa priseči mi moraš pri vseh bogovih, da bodeš molčal.»

Minge je bil pripravljen za vsako prisego. Na to dobi 1000 kvanov v zlatu in podpiše pobotnico, kakor je menil. V resnici pa mu mandarin da nek drug listek, na katerega se je Minge podpisal. Potem ga odpusti s hinavsko prijaznostjo. Ko pa Minge zapusti palačo, zapove mandarin dvema vojakoma, da sledita jetničarju in ga zgrabita. — Nek služabnik pa je moral takoj nesti jetničarjevi ženi listek z Mingejevim podpisom,

da zahteva od nje pismo, o katerem je pravil Minge mandarinu. «Tako,» reče potem mandarin sam sebi, «Minge, ti si sicer zvit, pa še ne zadosti, da bi premagal anamskega ministra.»

9. Dva različna jetnika.

Jetničar je s svojim denarjem v mesečni noči dirjal proti domu, kolikor so mu dale stare noge. Kakih dvesto korakov pred trdnjavo konečno vendar postoji, da pride zopet k sapi. «Prvi krajec je že minul,» govori sam s seboj, «čez šest ali sedem dni nastopi polna luna in takrat že bodem jaz bogataš, ako mi pri princu in pri stotniku ob vodnih vratih tudi tako dobro izteče. To je bilo res dobro, da sem ga prekanil z zapečatenim pismom, ki bi bilo pri moji ženi. Ta zvižaja mi je rešila življenje. Pa če zve, da je moja stara že davno mrtva? To bi mu najbrž še prav ne bilo. Zato bode za mene menda najbolje, da takoj zapustim mesto s svojimi 1000 kvani. Pa ne boj se, stari Minge! Mandarin ima sedaj važnejše opravke, kakor po moji ženi pozvedovati. Stvar moram zdaj dokončati. Začetek, ki je bil najnevarnejši, se je prav dobro obnesel. Najprvo moram sedaj onega krščanskega dečka zadržati. Če bi kaj izpovedal, bi mi slo za življenje, in le mrtveci dobro molčijo. Zopet ga hočem vzeti na hodnik, kakor poprej, da

levičarjev; a njihovi predlogi so se večidel odklonili. Silen hrup so zagnali levičarji, ko ni hotela desnica glasovati za to, da se sprejme v to postavo tudi določba zastran nedeljskega počitka. Poročevalec je pojasnil, da ta določba ne spada v to postavo zaradi plačil državnih uslužbencev. Sicer pa ni bilo socialnim demokratom, ki so predlagali ta dostavek, za nedeljski počitek, ampak le za to, da se napravi majhen škandal. Sprejela se je itak resolucija, naj se varuje nedeljski počitek. Ob koncu se je posl. J. Zičkar interpeliral pravosodnega ministra zaradi zaplenjenja zadnje številke »Slov. Gosp.« in zaradi kričevih razmer pri mariborskem okrožnem sodišču.

Politični ogled.

Avstrijske dežele.

Dunaj. Na dan 28. decembra se sklicujejo vsi deželni zbori razven dalmatinskega, istrskega, solnograškega in tirolskega. Delovanje sklicanih deželnih zborov se omeji samo na dovoljenje proračunov za bodoče leto. Vsa pozornost se obrača na češki deželni zbor. Nemci nimajo prave volje, vstopiti v deželni zbor. Dne 27. decembra se bodo končno odločili, ali gredo drugi dan v deželno zbornico ali pa domov.

Koroško. V celovškem mestnem zboru se je stavil pred kratkim predlog, naj se pravila za mestne uradnike in služabnike preuredijo tako, da se v bodoče smejo jemati v službo le prosilci nemške narodnosti. S tem se ropa Slovincem pravica do javnih služb. Zakaj pa ne sklene mestni zbor, da slovenskim Celovčanom ni treba nobenih mestnih doklad več plačevati? Če jim jemlje pravice, morala bi se jim vzeti tudi davčna bremena.

Trst. Vlada namerava v Pazinu ustanoviti hrvaški gimnazij. Toda Italijani se ga branijo, kakor so se pred leti Nemci slovenskega gimnazija v Celju. V nedeljo so hoteli tržaški Italijani v gledališču »Politeama« slovesno ugovarjati vladini nameri. Toda prišlo je toliko Slovencev, krščanskih italijanskih delavcev in socialistov, da so morali Italijani po hrupnih prizorih zapustiti gledališče, ne da bi kaj sklenili. Vsa Avstrija se jim smeji!

Vnanje države.

Italijanska. Poslanec in tržaški begun, žid Barzilaj, je interpeliral italijanskega vna-

njega ministra radi dogodkov v Trstu povodom smrti naše cesarice. Minister je na podlagi poročil italij. poslanika na Dunaju odgovoril ter priznal, da povodom teh izgrediv ni bil ranjen ali celo ubit noben Italijan, a vendar je prav hinavski zatrjeval, da ti dogodki v Italiji ne najdejo primere. Kaj takega si upa trditi italij. minister v času, ko se še ves svet dobro spominja dogodkov, ki so se pojavili meseca maja skoro po celi Italiji, in se nad njimi zgraža. Italija je le po hudih bojih udušila nevarno gibanje. S posebnim veseljem pa je potem minister pripovedoval o strogem postopanju avstrijske vlade, s katerim se je popolnoma zadostilo Italiji.

Nemško. Nemški državni zbor je izvolil za predsednika grofa Ballestrema, člana kat. centra. Pri vsprejemu predsedstva je cesar zopet obširno govoril o svojem potovanju v sveto deželo.

Francosko. V Franciji vpeljejo tudi osebnodohodninski davek, kakor pri nas. Razlika pa bode v tem, da tamkaj davčne oblasti ne bodo silile posamnike, naj sami napovedo dohodke, marveč tam bodo davčna oblastva po zunanjih znamenjih sama določila davčno mero in svoto. Ozirala se bodo pri tem na visokost mitnine, na posest parkov, vrtov in teras, na število služabniškega osebja, na luksuz vsake vrste in drugo. Kdor se bo toraj bolj bahal na zunan, plačati bo moral večji davek.

Kreta. Krečanski nadkomisar, princ Jurij, je prišel včeraj na Kreto. Ladije štirih vlasti so pozdravile novo krečansko zastavo. Dosedanji odbor se je že razšel. Mohamedanci še vedno zapuščajo otok. Novi nadkomisar bode samostojno vladal pod nadoblastjo Turčije, kar bo pričala turška zastava, viseča poleg krečanske.

Cerkvene zadeve.

Zidanje nove cerkve svet. Duha v Središču.

„Tebe, Bog, vsi hvalimo.
Ko Gospoda te častimo,
Tvojo moč spoznavamo,
Vsi po njej smo in živimo.“

Ta hvalna pesem je odmevala po vsem širnem svetu v letošnjem jubilejnem letu, ki smo je obhajali v spomin biserne svete maše in 20letnice papeštva Njih Svet. Leona XIII. in petdesetletnice ali zlatega jubileja vladanja Njegovega Veličanstva Frančiška Jožefa I.

bi še enkrat poslušal. Tam ga nekaj časa davim in potem ga vržem iz visočine v vodo. Dečko mi še mora biti hvaležen, kajti če ga prihodnji teden postavijo pred sodnika in se še vedno brani darovati pokojnim cesarjem, potem ga bodo s kleščami tako dolgo trgali, da umrje.» S temi besedami pomiri starec nekoliko svojo vest, ki se je še upirala umoru. Nato hoče nadaljevati pot. A v tem trenutku sliši za seboj korake in vidi, da se v mesečni svetlobi lesketa orožje. Naglo stopi za grm, kjer se še ravno skriva, predno pridejo biriči, katere je poslal mandarin za njim.

«Jaz sem ga se ravnokar videl,» reče eden, ko gresta mimo grma.

«Daleč še gotovo ni,» pravi drugi. «Le naprej! On mora skozi vrata! Takoj bodeva zvedela, če je že šel skozi vrata v trdnjavo. Ako še ne, ga tam gotovo dobiva.»

«Velja to meni?» se vpraša jetničar. «Ni mogoče! Mandarin si tega ne upa storiti. To velja gotovo kakemu malopridnežu. Pa če bi vendar bilo za me. Vrag mu naj zaupa! Jaz bom vendar rajši napravil ovinek in šel skoz druga vrata domov. Pa kaj mi to pomaga? Potem me pričakajo pred mojo hišo. Pa to sploh ni mogoče, on me ne more izdati, ne da bi izdal samega sebe.»

S temi besedami gre počasi za voja-

koma in premišluje, kaj bi naj storil, ako bi bil mandarin res poslal biriča za njim. Pa nič pametnega mu ne pride na misel. Medtem se približa trdnjavi že tako daleč, da vidi pred seboj v mesečni svetlobi mogočna vrata. Zdaj ga dojde služabnik, ki je nesel od Mingeja podpisan listek njegovi ženi, da bi dobil dotično pismo. Do tega služabnika se obrne in ga vpraša, če pride od mandarina in če morebiti ve, kaj bi pred njim korakajoča vojaka rada imela. Pa komaj izgovori te besede, se jih že tudi kesa. Služabnik namreč spozna starca, ga prime za vrat in ga vrže ob tla ter zakliče vojaka nazaj. Hitro je na nogah in rokah vklenjen. Zastonj obljubuje biričema visoko plačilo, 10, 20, 50 celo 100 koanov vsakemu. Biriča se mu le posmehujeta. Ko hoče kričati, mu zamašita usta in ga potem po stranskih potih privlečeta v mandarinov vrt. Na skrajnem koncu vrta je bil zidan grob nekega paganskega meniha. Ta grob je dal mandarin pripraviti za svoje namene in že marsikateri njegov sovražnik je tam popolnoma zginil. V ta grob vržeta biriča starega jetničarja in smeje se, zapreta grob, ne da bi jetničarju razvezala roke in noge ali da bi mu odmašila usta. Nato naznanita svojemu gospodu, da se je vse dobro izteklo, in prejmeta bogato darilo, ki njima je bilo v takih slučajih

Da se med nami vedno ohrani veseli spomin tega dvojnega jubileja in da se hvaležno spominjamo vseh milostij in dobrot, katere je previdnost božja v teku toliko let nam podelila, je sklenilo podpisano cerkveno predstojništvo s pomočjo v ta namen ustanovljene družbe skrbeti za pozidanje nove župne cerkve sv. Duha v Središču, ker je dosedanja za obširno župnijo, katera šteje 2427 duš, zares premala in tudi v jako slabem stanju.

Vsled ustnega sporočila so sedanjo cerkev pozidali vitezi nemškega reda l. 1316. kot kapelo na čast svetemu Duhu v gotiskem slogu, in je bila podružnica župne cerkve sv. Jerneja, katera je stala blizu Drave (Cirkovci pri stari Dravi). Po razdjanju župne cerkve je bila l. 1515. povečana in prenovljena ter v župno cerkev povzdignjena; v tem l. je bil tudi zvonik pozidan iz ostankov župne cerkve sv. Jerneja. Povečano cerkev je posvetil škof Lenart Peverl dne 23. okt. 1519. Dotično poročilo se glasi: «Dne 23. oktobra 1519 je bila posvečena župna cerkev poleg trga Središče s korom vred na čast svetemu Duhu in v njej štirje altariji; posvečeno je bilo tudi njeno pokopališče in poleg nje cerkvica z altarjem na čast svete Ane.» Roparski Kruci so jo leta 1704 vso oropali, altarije podrli in požgali; še l. 1713 je bila potem zopet popravljena, in altariji v njej postavljeni. V zvonik je strela trikrat udarila: prvokrat l. 1680., takrat je streha pogorela in zvonovi so se raztopili; drugokrat je udarila strela l. 1704., pa ni povzročila posebne škode, ravno tako leta 1713., tokrat je samo streho nekoliko poškodovala in zvoniki stol raztrgala.

Mnogo let je torej preteklo, odkar stoji župna cerkev sv. Duha, prebivalci so se pomnožili, a cerkev je še vedno stara, mala in v slabem stanju; zato je nujna potreba, da se cerkev poveča in prenovi, pa tudi zvonik potrebuje novo, lepšo streho. Z združenimi močmi se lotimo dela! «Viribus unitis — z združenimi močmi,» to geslo našemu delovanju. V tem znamenju hočemo tudi mi delati in se truditi in ne prenehati, dokler ne bo stala lepa, nova in prostorna hiša božja, posvečena Tolažniku svetemu Duhu; v kateri se nam bodo oznanjevale zveličavne resnice svete katoliške vere, ki nam je luč na potu življenja, da srečno v nebesa priromamo; v kateri se bo razlivala milost božja po svetih zakramentih v naša srca, da se bomo zamogli hudega varovati in dobro delati; v kateri bo prebival sam Gospod in Izveličar naš Jezus Kristus v presvetem zakramentu, kakor mili oče svojih otrok in

odločeno. Kmalu za tem pride tudi služabnik iz jetničarjevega stanovanja nazaj z naznanilom, da Minge nima več žene. «Starec me je torej nalagal,» reče mandarin sam pri sebi in sklene jetničarja na tihem odstraniti.

Čez dolgo se šele zave stari Minge iz omedlevice, katero mu je povzročil padec črez stopnjice v globočino. Posebno ga je bolela desna rama, na katero je padel. Zdaj hoče vstati, a ovirajo ga vrvi na nogah. Potipati si hoče bolano ramo, pa roke so mu zvezane na hrbtu in najmanjše gibanje desne rame mu je povzročilo take bolečine, da bi bil zakričal na ves glas, ako bi ne bil inel zamašenih ust.

Ko spozna svoj strašni položaj, postane ves besen. Zvijta se od jeze kakor črv in se valja po blatni ječi od zida do zida. Strašne kletve so mu na jeziku, a ne more jih izreči, ker ima zadelana usta. Konečno si hoče ob zidu razbiti glavo, pa debela ruta, ki jo je imel okoli glave ovito, ga je ovirala. Nekaj ur tako besni, potem pade v omedlevice. Ko se zopet zave, občuti strašno žejo. Pa zastonj lazi po ozki ječi in išče vrča, da bi si ohladil žejo. Pri tem mu pride na misel, da je mnogokrat svetoval jetnikom, ki so ga prosili za vodo, naj pijejo vodo, ki se izteka iz ječinega zidovja. Tudi on hoče zdaj, kakor njegovi jetniki lizati na tleh smradljivo

dobri pastir svojih ovčic; v kateri se bo opravičala dan na dan najsvetejša daritev nove zaveze, daritev svete maše, po kateri nam prihaja ves blagoslov, vsa milost iz visokih nebes. Ta cerkev bo tisti presrečni kraj, o katerem Gospod sam govori: »Moje oči bodo odprte, in moja ušesa nastavljena molitvi tega, ki moli na tem kraju. Zakaj izvolil in posvetil sem ta kraj, da je moje ime ondi na večno, in da ostanejo moje oči in moje srce ondi vse dni.»

Blagor nam, da imamo priložnost, za tako lepo podjetje svoje milodare poklanjati in pripomagati, da se postavi veličasten tempel božji, prelepa hiša Gospodova, v kateri se bomo zbirali ob vsaki priložnosti kot otroci Očeta nebeškega; da se mu zahvalimo za vse prejete milosti in dobrote, in da si izprosim vsega, česar potrebujemo za dušo in telo.

Ako vse to prevdarimo, nas li ne bo to vspodbujalo, da se z veseljem srcem lotimo dela in po svoji moči prinašamo svoje milodare, kakor so to storili nekdanji Izraelci ob zidanju templja jeruzalemskega, o katerih beremo: »Da so se veselili, ko so darove prostovoljno obetali; pa tudi David, kralj, se je veselil v velikem veselju in je hvalil Gospoda vpricho vse množice, ter je rekel: Češčen bodi Gospod Bog Izraela, našega Očeta, od vekomaj do vekomaj... Tvoje je vse, in kar smo prejeli iz tvojih rok, smo tebi dali. Popotniki smo namreč pred teboj in ptujci, kakor vsi naši očetje... Vem, moj Bog, da poskušaš srca, in priprostost ljubiš; zatorej sem tudi jaz v priprostosti svojega srca vesel daroval vse, in tvoje ljudstvo, ki se je tukaj znašlo, sem videl z velikim veseljem tebi darovati darov.» — »Delo je namreč veliko; zakaj ne pripravljaj se prebivališče človeku, ampak Bogu... In če kdo kaj prostovoljno daruje, naj namni danes svojo roko in naj daruje Gospodu, kar hoče.»

Ta lepi vzgled hočemo tudi mi posnemati in se po njem ravnati ter z veseljem srcem prinašati darove svoje ljubezni, da se pozida dostojna hiša božja na čast Bogu svetemu Duhu. Da se bo pa vse delo v redu godilo, vstanovila se je »Družba za pozidanje te cerkve,« katera bo vse mile darove vsprejemala in tudi skrbela, da se bodo ti darovi dobro porabili v prelepi namen. Prijazno se torej vabijo vsi, katerim je mar za to prepotrebno podjetje, da družbi pristopijo kot ustanovniki ali dobrotniki ali pa kot redni udje, da se bo mogoče z božjo pomočjo začeti in srečno dokončati.

Ustanovniki darujejo v ta namen 50 gld.

mokroto. Pa tudi tega ne more storiti, ker ima ruto v ustih. Jezika ne more stegniti iz ust, pa tudi ustnic ne more stisniti, da bi sesal mokroto iz zidovja. Pri tem se ga polasti obup.

»Prav se mi zgodi,« si misli sam pri sebi. »Kakor sem delal jaz kristijanom, tako se zdaj godi meni. Sramotno moram umreti v ti luknji od lakote in žeje, in potem? Kaj sledi potem?« Vse peklenske podobe, ki so po paganski veri bile naslikane po paganskih templjih, mu stopijo živo pred oči. Tu vidi, kako divji sloni teptajo duše pogubljenih in jih prebadajo s svojimi čekani; tam zopet gleda, kako trgajo pogubljene levi in tigri, kako jih obdajajo in zbadajo strupene kače, kako jih česajo zmaji in druge pošasti in kako jih na vse mogoče načine trpinčijo peklenski duhovi. Njegova vera mu ni dajala zaupanja v usmiljenega Boga, ki z veseljem objame zgrevanega grešnika, kakor oče zgubljenega sina, zato ni čudno, da je konečno iz strahu zgubil pamet. Po cele ure je divjal obupan, potem pa se je zopet smejal in vedno govoril: »1000 kvanov imam že v žepu in 1000 jih še dobim. Kaj zato, če sem žejen? Za 1000 kvanov se da kupiti veliko, veliko žganja. In če Budi (paganski bog) obljudim 1000 kvanov, me gotovo pusti v nebesa mesto v pekel, ki je le za uboge hudiče!

ali se več po svoji dobri volji, kdor manje pokloni, je dobrotnik; redni udje pa dajejo vsaki mesec 10 kr., ali celo leto 1 gld. 20 kr. Imena vseh darovalcev se bodo vpisala v posebno knjigo za vedni spomin; upamo pa tudi, da bodo angeli božji njihova imena vpisali v bukve večnega življenja!

Vse doneske sprejema knezoškofijski župnijski urad sv. Duha v Središču, Polstrau.

Gospodarske stvari.

Kmetijska zadruga v Horjulu na Kranjskem.

Ob priliki ustanovnega zbora »Naše straže« v Ljubljani sem si šel ogledat kmetijski zadrugi v Dobropoljah in v Horjulu. Kar sem tu videl, me je popolnoma zadovoljilo in vzbudilo v meni prepričanje, da je zadnji čas, da se tudi Slovenci na Štajarskem zganemo in začnemo povsod, posebno še ob meji, ustanovljati kmetijske zadruge, da združimo slovensko ljudstvo v gospodarskem oziru in ga obvarujemo popolnega propada in odvisnosti od tujcev.

Prijatelj slov. ljudstva je v našem listu že opisal delovanje dobrepoljske kmetijske zadruge, tu pa naj sledi popis horjulske.

Horjul je vas in leži na južnozahodni strani Ljubljane, od mesta tri ure oddaljena.

Tu obstoji kmetijska zadruga dobro pol-drugo leto; delovati je začela 1. aprila 1897. Vrli posestnik Ivan Stanovnik, ki je duša vsemu gospodarskemu gibanju v Horjulu, je tu že l. 1894 ustanovil hranilnico in posojilnico po Raiffeisenovih načelih, ki je kmalu začela izvrstno delovati. Lansko leto pa je s pomočjo vlč. g. domačega župnika Petra Bohinjca ustanovil kmetijsko zadrugo, ki že izborna prospeva.

V začetku so imeli prostore pri nekem kmetu v najemu; kmalu pa so pozidali društveno hišo za zadrugo, ki jih je stala nekaj nad 3000 gld. Hišo sem si dobro ogledal. Dolga je 22 metrov, široka pa 11; nadstropja nima. Na levi strani od vhoda je prodajalnica; tu sem našel platno, kavo, moko in vse, kar pač kmet potrebuje. V prodajalnici je tudi par klopj in miz, da se lahko vsede in pije, kdor želi. Zraven je mala soba, v kateri je v enem kotu zadržna pisarna in blagajna, na drugi strani pa štedilno ognjišče.

Na drugi strani je le ena velika sobana kot magacin ali skladišče. Tam sem videl vse polno raznih vreč, polnih in praznih.

1000 kvanov! in moj prijatelj, vojni minister mi se da 1000 in princ 10.000 ali 100.000, in jaz si kupim potem celi Anam in živim v veselju. Jojmene! Kako me muči žeja in boli hrbet! Pomagajte vendar bogatemu Mingeju!»

Tako je besnel stari jetničar. Naš mladi Tuan pa je med tem že četrti dan ležal v ječi z nekim divjim in popolno neznanim možem skupaj zvezan. Svojo mater je mogel le tisti kratki trenutek videti v nasprotnem kotu temne ječe, kekar so jetnikom prinesli nekaj riža in vode. Gotovo je tudi ona močno privezana na svojem mestu, drugače bi bila že davno našla svojega sinčka izmed ubogih jetnikov, tako si je mislil Tuan sam pri sebi. In kako je želel le nekaj besed govoriti z njo! Vedel je, da je zarota zoper cesarja in vse kristjane, in to bi ji bil srčno rad razodel, da bi mu dala kak dober svet. Zdaj pa je mogel le moliti in enkrat na dan videti njen blede obraz ter od daleč prejeti njen pozdrav in blagoslov, kajti iz ust ji je bral, da ga blagoslavlja in tolaži.

Kadar je vladala po ječi nočna tema, potegne Tuan tiho sv. križ iz žepa, ga poljublja in moli, in Bog napolni njegovo srce z nebeško tolažbo. Bil je v kljub vsemu trpljenju popolnoma miren. Celu mlademu roparju, s katerim je bil priklenjen, se je smilil

Na to me je peljal g. Stanovnik na dile. Tu je prav čedna sobica, v kateri ima hranilnica in posojilnica svojo pisarno in blagajno. V tej sobi tudi spita prodajalka in kuharica zadruge. Na obeh straneh sobe se je meso sušilo; zraven je dimnica; na drugi strani pa je velik prostor za skladišče. Na dvorišču sem našel pod streho mnogo sežnjev drv. Nato sva šla v klet; tu je bilo na razpolaganje črno in belo vino, prav izvrstno v velikih sodih, ki se toči liter po 24 kr. Kupili so ga kar s sodi vred. V kleti se tudi shranjuje meso.

Tako je razdeljena zadržna hiša. Pri zadržni kupujejo le udje. Zadruga toči vino, kuha jedi in peče kruh. Piti se sme v zadržni hiši največ pol litra vina, da tako ne more nihče očitati zadržni, da povspešuje pijančevanje. Vino je kajpada dobro, ker je pristno. Prodajalnica je vsak dan odprta, v nedeljah od 5. ure zjutraj do »Zdrave Marije« zvečer. Med rano, pozno in popoldansko službo božjo se prodajalnica zapre. Tu dobiš jesti, kakor v gostilnici. Jaz sem si privoščil prav ukusne jetrce za južino, ko sem vse pregledal. Zadruga ima tudi mesarijo. Prej je bil mesar v Horjulu; ko se je ustanovila zadruga, je opustil lastno mesarijo in sedaj kolje za zadrugo.

Tri osebe imajo opraviti vsak dan pri zadržni; prodajalka in kuharica dobita ena 10 gld., druga 12 gld. na mesec; seveda dobi tudi g. Stanovnik, ki vodi hranilnico in posojilnico in zadrugo ter vse pisanje opravlja sam, svojo odškodnino; koliko, ne vem.

Ko se je zadruga ustanovila, je bilo seveda veliko nasprotstva in svaje; pa to je kmalu minilo; sedaj so skoraj vsi vaščani pri zadržni. Šteje že 260 udov. Vsak vplača delež 25 gld.; če ne more na enkrat vsega plačati, pa plačuje v obrokih po 5 gld. Delež se mu obrestuje. (Konec prih.)

Dopisi.

Iz Celja. Odgovor dopisniku iz Kozjega na dopis: »Resna, pa zadnja beseda« v št. 50. »Slov. Gospodarja« od 15. t. m.: Izjavljamo, da nam se ne bi morda neopravičeno očitalo, da Celjani roke križem držimo, da smo prav radi pripravljeni, ukreniti vse potrebno, da se ustanovi v Kozjem čim prej prepotrebna posojilnica. Gospodje, kateri se za to zanimajo in kateri nam žal niso znani, izvolijo naj se obrniti na nas in mi jim bomo z veseljem pomagali s svojim svetom. Prav tako smo tudi pripravljeni, poslati ta-

in čudil potrpežljivosti pridnega Tuana. V začetku je sicer močno zmerjal našega mladenčca in mu dal občutiti tudi svojo pest, a Tuan je na vse to odgovarjal le z ljubeznijo in potrpežljivostjo. To je popolnoma spremenilo trdosrčnega roparja. On skrbno dečka opazuje in konečno misli, da je našel vzrok, zakaj je Tuan vedno zadovoljen in vesel. (Konec prihodnjic.)

Smešnice.

Krčmar: »He, Janez! Si li zapisal liter vina, katerega je izpil včeraj potnik, ki stane v sobi št. 3?«

Natakar: »Tisti liter? Zdi se mi — da, da, mislim, da sem ga zapisal!«

Krčmar: »No, krivica naj se mu ne godi! Nečem nikogar oslepariti; pa če ne veš dobro, ali si zapisal ali ne — pa zapiši še jedenkrat!«

Krojač: »Prosim da poravnate račun!«
Dijak: »Ta mesec vam ne morem vsega plačati!«

Krojač: »Tako ste rekli tudi oni mesec!«
Dijak: »No, ali nisem ostal mož beseda?«